

פרק ג. עקרונות השפה החזותית

שפה חזותית:

שפת העיצוב היא שפה חזותית (ויזואלית), הנקלטת באמצעות החושים: ראייה, מישוש וריח, ולכן היא נקלטת דרך הרגש. זאת בניגוד לשפה המילולית, הנקלטת באמצעות שמיעה והיא שפה שכלית (של השכל).

קומפוזיציה (מיחבר):

הדרך שבה האמן מארגן את כל המרכיבים החזותיים ביצירה: הצורות, הצבעים, החללים והאובייקטים, על פי היגיון פנימי. פירוש המילה קומפוזיציה הוא מיקום-יחד (com-position).

קיימים כמה סוגי קומפוזיציות המשמשים בדו-ממד ובתלת-ממד:

- קומפוזיציה סגורה (מיחבר סגור) בדו-ממד:** נושא היצירה נמצא כולו בתוך מסגרת הציור, המאורגנת כמעין בימת תיאטרון. **בתלת-ממד:** הפסל הוא חטיבה חומרית אחת הכלולה בתוך הגבולות של עצמה.
- קומפוזיציה פתוחה (מיחבר פתוח) בדו-ממד:** הדימויים נחתכים על ידי מסגרת היצירה ומעידים על הנצחת קטע נבחר מהמציאות. **בתלת-ממד:** הפסל מורכב מדימוי או מספר דימויים שאינם יוצרים חטיבה סגורה.
- קומפוזיציה משולשת/פרימידלית (מיחבר משולש):** קומפוזיציה המאורגנת בצורת משולש שווה-שוקיים שבסיסו מקביל לקו המסגרת התחתון – מהאובייקט הגבוה במרכז ולצדדים.
- קומפוזיציה עגולה (מיחבר עגול):** הדימויים מאורגנים במעגל. בקומפוזיציה מסוג זה מחושב מיקום האובייקטים ביחס למרכז המעגל.
- קומפוזיציה דינמית/סטטית (מיחבר דינמי/סטטי):** בקומפוזיציה דינמית קיימת תחושת תנועה או חוסר איזון היוצרים מתח. ובקומפוזיציה סטטית קיימת תחושת יציבות, איזון ושקט.
- קומפוזיציה סימטרית/א-סימטרית (מיחבר סימטרי/א-סימטרי):** בקומפוזיציה סימטרית הדימויים מאורגנים בצורה פחות או יותר שווה סביב הדימוי המרכזי או משני צדי היצירה. סוג זה של ארגון יוצר תחושת יציבות וסדר. בקומפוזיציה א-סימטרית קיים משקל יתר לאחד מצדי היצירה. סוג זה של ארגון מעניק ליצירה תחושת חוסר איזון ומתח.
- קומפוזיציה מרכזית/אלכסונית (מיחבר מרכזי/אלכסוני):** בקומפוזיציה מרכזית הדימויים והפרט המרכזי בנושא מאורגנים במרכז היצירה. בקומפוזיציה אלכסונית הדימויים מאורגנים באלכסונים בכיוונים שונים, ויוצרים תחושת תנועה.

קומפוזיצית All-Over (מיחבר ALL OVER): האובייקטים פרושים על גבי כל הבד/המשטח באופן שווה ולא ניתן להתמקד בפריט זה או אחר מבחינת מרכזיותו או חשיבותו. קומפוזיציה מסוג זה אופיינית בדרך כלל לאמנות מופשטת, והיא בדרך כלל פתוחה.

חלל: מקום ריק, נפח

סוגי חללים:

חלל פנימי: חלל מציאותי, למשל החלל הנוצר בחדר בין ארבעה קירות.

חלל סגור: חלל שניתן להיכנס אליו, יש מחיצה בינו ובין אזורים אחרים. למשל, חדר תחום בארבעה קירות.

חלל פתוח: יש זרימת חלל בין המקום המוגדר ובין אזורים אחרים. לדוגמה, בגשר החלל מוגדר על ידי עמודים, אבל ניתן לראות דרכם את האזור מעבר לגשר. דוגמה נוספת היא מגדל אייפל: בגלל המבנה השלדי של חלקיו החלל בתוך המבנה הוא חלל פתוח, וניתן לראות דרכו מעבר למגדל אייפל.

חלל מדומה: נוצר בציור של חלל. החלל נוצר על ידי ציור בעזרת חוקי הפרספקטיבה. פרט קרוב יציור גדול יותר מפרט רחוק; אובייקט קדמי יסתיר אובייקט אחורי.

חלל אמיתי: חלל תלת-ממדי, אדריכלי.

תפיסת חלל: האופן שבו היוצר מבין ומתכנן את החלל, את המרחב, או את שדה הראייה האמנותי ביצירה הדו-ממדית או התלת-ממדית או בתכנון בניינים. אופי החלל ביצירה הוא פועל יוצא של אמצעים אמנותיים שונים, כגון: קומפוזיציה, פרספקטיבה, נקודת מבט, קנה-מידה.

פרספקטיבה (Perspective):

טכניקה היוצרת תחושת עומק ותלת-ממד בציור או בסרטוט דו-ממדי. הפרספקטיבה מאפשרת לצייר עצמים תלת-ממדיים במשטח דו-ממדי, ומותירה רושם טבעי של התרחקות העצמים במרחב. ציור בגדול, בפירוט ובצבעים בולטים של אלמנטים קרובים יותר, וציור בקטן, עם פחות פרטים ושימוש בצבעים בהירים ודלילים יותר של אלמנטים רחוקים.